

Grevinde Danners bibliotek

Af CARL DUMREICHER

På Jægerspris slot står i en af de stuer, der er forbeholdt bestyrelsen, en reol med ca. 6-700 bøger. De er rester af lensgrevinde Danners bibliotek, var en tid indgået i stiftelsens bibliotek, men blev af et daværende bestyrelsesmedlem, historikeren, dr. phil. Laust Moltesen, udskilt og har siden været opstillet som en særlig samling. En flygtig gennemgang viser, at det er en meget broget blanding af godt og mindre godt uden større sjældenheder, at der er ikke så få defekter og adskilligt, som vistnok slet ikke hører hertil, men at der dog er enkelte bemærkelsesværdige bind og enkelte karakteristiske dedikationer, som kunde gøre endnu en gennemgang ønskelig. Den er nu med stiftelsens tilladelse foretaget. Resultaterne var ikke store. Flere spørgsmål lod sig af mangel på materiale ikke besvare. Bl. a. er arkivalia vedrørende kongens håndbibliotek gået tabt under slotsbranden 1884 og grevinde Danners papirer i Rigsarkivet stadig utilgængelige. Men et og andet kunde den højst heterogene samling alligevel fortælle.

Grevinde Danner begyndte naturligvis først at få bøger i større antal foræret fra forskellige sider, da hun straks efter Frederik den Syvendes tronbestigelse i 1848 var flyttet ind på Christiansborg, i marts 1849 var blevet udnævnt til baronesse, 7. august 1850 viet til kongen og samme dag ophøjet til lensgrevinde. Hun har da utvivlsomt i sine værelser på slottet haft sin egen private bogsamling, men først ved kongens død fik hun den forøgelse, der gjorde samlingen til et virkeligt bibliotek. Klar over, hvad hendes nye og høje stilling krævede, havde hun både boglige og sproglige interesser. Det fremgår bl. a. af Just Mathias Thieles erindringer »Af mit Livs Aarbøger«. Ved tronskiftet 1839 havde Thiele, som fra 1825 var Kunstakademiets sekretær og bibliotekar og fra 1838 prins Christian Frederiks (den senere Christian den Ottendes) private bibliotekar, tillige overtaget stillingen som

bibliotekar ved kongens håndbibliotek og beholdt den ved de to følgende tronskifter i 1848 og 1863. Så nær Thiele havde stået den kunstforstandige og litterært dannede Christian den Ottende, så fjernt kom han til at stå Frederik den Syvende, der nøjedes med at ønske sig »franske Romaner og illustrerede Bøger og Blade«. Helst havde Thiele helt undgået at tale med grevinden, men da kongen en dag uden videre præsenterede ham for hende, »converserede hun med megen Artighed, naturligvis om Biblioteket, om Litteraturen og om Bøger«, så Thiele var nær ved at glemme hendes fortid. Men da han en dag blev anmodet om at indfinde sig, stillede han »i Følelsen af, at jeg kun var Hs. Majestæts Bibliothekar« i fuld uniform, mødte »en meget fornem Kulde«, hørte adskillige ordrer angående biblioteket og besvarede dem med den bemærkning, at han skulde forelægge dem for Majestæten for derefter at modtage dennes ordre. Det var lige ved at koste ham stillingen, men kort efter fik han alligevel ordre til at tage til Odense, hente den bogsamling, som kongen havde haft derovre under sin guvernørtid, og indlemme den i det kongelige håndbibliotek. Tilbage i Odense (og nu i det kulturhistoriske museum i Møntestræde) var derefter hovedsagelig bøger fra Christian den Ottendes guvernørtid og et meget beskedent og lidet værdifuldt supplement fra sønnens ophold. Thiele omtaler ikke mere grevinden, før han fik en ny opgave, som vedrørte hende, men undgik naturligvis ikke, hvad vi ved andetstedsfra, at få nye tilsigelser og nye bogordrer, når grevinden havde sine indkøbsønsker. Hun var efterhånden blevet både litteratur- og sprogkyndig. Det fremgår bl. a. af de »Optegnelser af Lensgrevinde Danner fra 1853 og 1854«, som Moltesen offentliggjorde 1915 i »Historisk Tidsskrift« efter i et chatol i hendes værelse på Jægerspris at have fundet et skrivebogshefte i grønt omslag. På heftets første blad stod »Digte og Sætninger uddragne af forskellige Bøger – d. 9. Decbr. 1847« ialt 9 sider, medens de næste 46 upaginerede sider indeholdt optegnelser og stemninger i de to nævnte år. De 9 sider viser, at »hendes Læsning spændte over dansk, svensk, tysk, engelsk og fransk Litteratur dels i Oversættelse, dels i Original. Hendes Yndlingsforfatter i Tiden 1849 til 1853 var Bulwer, som hun citerer baade paa dansk og engelsk, hans Stil i Reiersens Oversættelse synes at have paavirket hende; hun nød hans moralfilosofiske Aandrigheder, som hun saa haardt savnede ved Frederik VII's Hof. Forøvrigt har hun Uddrag af Shakespeare, Byron og Wordsworth«.

Moltesen citerer derefter et udvalg af disse uddrag, der alle har svaret til grevindens egen livsbetragtning og livserfaring. To prøver kan her være tilstrækkelige. Den ene er på fransk: »La femme met son amour dans ses jeux, son amitié dans sa parole et son esprit dans sa toilette«. Den anden er på dansk og fra Byron: »Skal nogensinde Retfærdighed vises mig, da vil det først være, naar denne Haand, der skriver dette, er lige saa kold som de Hjerter, der saarede mig«. Skrivebordsheftet sluttede med yderligere 14 sider uddrag af bøger, spændende fra Goethe over Madame de Staël til Tegnér og andre, nu glemte forfattere. Et sted – i selve dagbogen – står: »Jeg er ret tilfreds, at jeg har faaet nogen Øvelse i at tale Tysk; jeg mærkede i Dag Nytten deraf, idet Kmhr. Rosen, Amtmanden fra Segeberg, var hos mig, det gik ret godt«. Et andet sted glæder hun sig over at have læst højt i George Sands »Grevinden af Rudolstad«, der »interesserer Kongen, og saaledes undgaaer jeg, at han taler for meget, hvilket han er slem til«, og et tredie sted beklager hun først, at »det er saalængesiden, at jeg ret con amore har kunnet hengive mig til Læsning, denne Passion, som jeg aldrig har aflagt, men kun i flere Aar bekjæmpet for ikke at forekomme Kongen trættende og utilgjængelig«, men da »hendes dyrebare Fritz« nu er så optaget af tegning, kan »jeg atter af Hjertenslyst hengive mig til min tidligere saa kjære Beskjæftigelse«. Det lille billede af kongen ved sin tegneblok og grevinden ved sin bog er ren idyl og vidner om, at både hendes private bogsamling og kongens håndbibliotek flittigt må være blevet benyttet.

Da Thiele sammen med en deputation fra Kunstakademiet var i audiens hos Christian den Niende, sagde kongen til ham: »Jeg venter, at De forbliver på Deres Post hos mig i Haandbibliotheket«. Thiele bukkede og takkede og fortsatte til sin død i 1874, men med den af ham længe ønskede ændring, at der blev indskudt et mellemed – det blev kammerherre Waldemar Oxholm – som formidler af forbindelsen mellem konge og bibliotekar. Efter at have omtalt dette i sine erindringer tilføjer Thiele:

»Spørgsmaalet om Grevinde Danners Arvepart efter Frederik den Syvende, som endogsaa naaede ned til Viin- og Brændekielderer, berørte ogsaa Bibliotheket og medførte en allerhøieste Ordre til Bibliothekaren at besørge et Udvalg, som kunde afsees og passeligt bydes. Et Par Tusinde Værker af denne Qualitet blev saaledes udskillede og afleverede, saa vidt jeg veed til Vedkommendes Tilfredshed«.

Usædvanlig velbevaret papbind med snehvidt glanspapir
og de to figurer farvetrykt.

Tonen i disse ord er ikke til at tage fejl af. Opgaven har ikke moret Thiele og næppe forvoldt ham større hovedbrud. Men hvad har han valgt? En liste over de udtagne bøger findes ikke på kongens håndbibliotek, men på Jægerspris lå der et håndskrevet hefte på 135 sider og med følgende titel: »Fortegnelse over Bøger, som ifølge Overeenskomst med den Kongelige Skifte-Commission ere afleverede fra Hans Majestæts Haandbibliothek. Juli 1864«. Fortegnelsen begyndte med en afdeling på 12 sider (nr. 1-350), der var en mærkelig blanding af historie, personalhistorie og rejsebeskrivelser. Derpå fulgte en stor afdeling fransk skønlitteratur i original eller oversættelse og i alfabetisk orden (nr. 351-1317). Det var ganske givet, at dette kun var begyndelsen til fortegnelsen. De følgende hefter har dog hidtil ikke været til at finde. Det næste skridt blev da at gennemgå en anden og trykt bogliste:

»Fortegnelse over en Fru Lehnsgravinde Danners Dødsbo tilhørende Bogsamling bestaaende af historiske og belletristiske Bøger i forskellige Sprog, Kobber- og Pragtværker, Lithographier, Kobbere, Photographier og Haandtegninger samt Musikalier m. m., hvilket Alt bortsælges ved Auction i Niels Juelsgade Nr. 6, 1ste Sal Tirsdagen den 15. December 1874 Form. Kl. 10. Betalingen erlægges til Høieste-
retsadvocat S. Nellemann, boende i Klædeboderne Nr. 38, 2den Sal«.

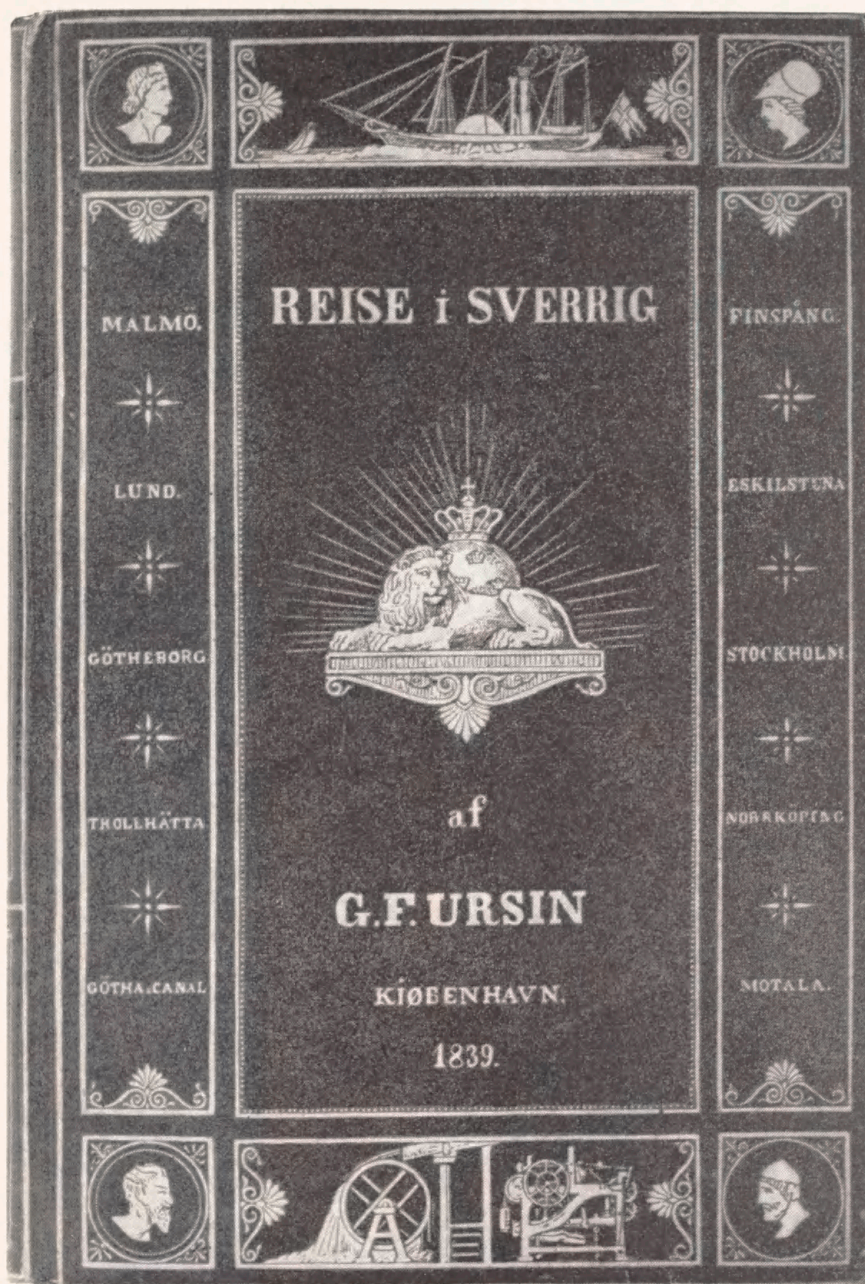
En sammenligning mellem de to lister viste, at den håndskrevne fortegnelse svarede til auktionskatalogets side 1-28 og tilmed måtte have været forlæg herfor, idet nummereringen nøjagtigt var den samme og enkelte titelfejl fra 1864 rettet i trykmanuskriptet 1874. Derimod var – pudsigt nok – to fejlnummereringer fra 1864 (325 og 326 i stedet for 335 og 336) pietetsfuldt gentaget i 1874. Da Thiele – sikkert blot efter hukommelsen og rent skønsmæssigt – nævner et par tusinde bind, heftet fra 1864 kun har 1317 numre, men auktionskataloget fra 1874 3902 numre, er sammenhængen klar nok. Hvorledes lod det sig imidlertid forklare, at i auktionskatalogets nr. 1-350 var på ialt 22 steder eet eller flere numre oversprunget, men rækken 351-1317 med een undtagelse (nr. 989) fuldstændig? Her hjalp bogresten på Jægerspris, idet næsten alle de manglende bøger fandtes derude og kunde verificeres ved at opsøge numrene i fortegnelsen fra 1864. Af en eller anden grund måtte der således, før man 1874 afskrev 1864, være udtaget en række bøger, hvis numre derpå blev overstreget og derfor oversprunget i den afskrift, som auktionskataloget skulde trykkes efter.

Af de ca. 75 bøger synes en syvendedel siden at være forsvundet. Derimod findes af udenlandske bøger den tyske historiker Friedrich Ludwig von Rauhers berømte hovedværk: »Geschichte der Hofenstaufen und ihre Zeit« (2. Aufl. 1840) samt to andre lige så berømte hovedværker, den nordamerikanske historiker og Spaniens-kender William Hickling Prescott's »History of the reign of Ferdinand and Isabella« i den første tyske oversættelse (1842) og »The conquest of Mexico« i den første franske oversættelse (1846) stadig i reolen. Resten er lutter danske bøger: historikere (C. F. Allen, G. L. Baden, Tyge Becker, H. G. Garde, Fr. Hammerich, N. M. Petersen, Jørgen Rohmann og Fr. Schiern), C. C. Rafns to Sagarækker, Valdemar Thisted's udvalg af »Tusind og een Nat« og endelig enkelte rejse-skildringer, deriblandt Henrik Pontoppidans faders, præsten Dines Pontoppidans »Rejse til Sydamerica« (1841). Den rimeligste grund til udvalget er vel, at Sophus Nellesmann som grevindens medeksekutor og første formand for stiftelsens bestyrelse har anset netop disse bøger for anvendelige i det lille skolebibliotek. Også hele den øvrige bogmasse er væsentlig dansk. Ejerstemplerne: F. C. C. (Frederik Carl Christian) i sort farve på titelbladet eller et kronet Fr. VII i guld uden på bindet viser, at noget stammer fra guvernørbogsamlingen på Odense Slot, andet fra kongens håndbibliotek. Størstedelen af dette udvalg, som vel har samme årsag, er derfor ikke i auktionskataloget 1874. Her er Blichers »Samlede Digte« (1836), Carl Bernhard, Dantes »Guddommelige Comedie«, Carit Etlar, fru Güllembourg, J. L. Heibergs »Intelligensblade«, Holberg, Ingemann, Molbechs »Ungdomsvandringer«, Paludan-Müller, Carl Ploug, Christen Pram, K. L. Rahbek, Valdemar Thisted, Johan Herman Wessel og Oehlenschläger, men altsammen tilfældigt udpluk. Nogle årgange af Georg Carstensens »Portefeuille« og et enligt bind fra 1842 af hans »Figaro« minder utvivlsomt om prinsetiden i Odense.

Den før omtalte franske samling sluttede 1874 ikke side 28, men side 31, idet fortsættelsen har dannet begyndelsen til de andre, nu forsvundne hefter af fortegnelsen fra 1864. Derpå fulgte en mindre engelsk samling (s. 31-39), en stor tysk (s. 39-58), en lille dansk-norsk (s. 58-62), en meget lille svensk (s. 62-63) og en blanding (s. 63-74): historie, romaner, rejser, deriblandt en enkelt bog »med antikt Sølvbeslag« (H. Müller: Aandeligt Tack-Altare. Kbh. 1683) og »et Bundt fremmede Modejournaler«. Meget heri kunde

være indordnet i de foregående samlinger. Endelig (s. 74-79) »Billedværker, Kobbere m. m., Landkort, Haandtegninger og Musikalier«, deriblandt »Photographisk Album over Kong Christian IV med Biographier af Königsfeldt. Kbh. 1882 fol, elegant indb. i rødt Fløil«, »Oestreichisches Frühlings Album 1854 4to, indb. i fransk Kalveskind«, »Et Album med pres. Planter. Indb. i grønt Fløil« og »Et Album med chinesiske Malerier paa Riisblade«. Mellem håndtegningerne var 8 af den østrigske maler Edward Young, som i 1854 kom til Danmark og vejledede kongen i tegning. Musikalierne til sidst var en ganske tilfældig lille samling. Der har mellem de 3900 numre altså været nok til at erhverve et eller andet til minde om grevinden. Men auktionen blev, så vidt man kan se, ikke omtalt i datidens aviser. Priserne kendes derfor ikke.

Auktionskataloget har ikke mange bøger efter 1864, muligvis efter et nyt og mindre nøjagtigt ført supplement, der stundom hverken medtager trykkested eller trykkeår. Det er allerede nævnt, at der i den franske samling kun manglede et eneste nummer, medens der i den engelske 17 steder, i den tyske 14 steder og i den danske 41 steder er oversprunget eet eller flere numre og i resten af kataloget kun 6 steder. Da fortegnelsen fra 1864 jo er ufuldstændig, er det umuligt nu at angive nærmere, hvad der mangler og antagelig er udtaget. Derimod er det let at se, at det overalt hovedsagelig drejer sig om et udpræget underholdningsbibliotek. Man behøver blot at gennemgå den franske samling, der må formodes at være præget af Frederik den Syvendes smag og ønsker. Man kan roligt sige, at de loyalt er efterkommet. Ved siden af anerkendte navne som Edmond About, Balzac, Alex. Dumas, père et fils, der beslaglægger 3 sider, Hugo og George Sand (1 side) er der et udsøgt udvalg af tidens nu med rette glemte modeforfattere, der mere eller mindre tilhørte feuilletonisternes fantasifulde, men for alle kunstneriske hensyn frigjorte skare: Gustave Aimard, Elie Berthet, Madame Dash, pseudonym for Gabrielle Anne Cisterne de Courtiras, Vicomtesse de Saint-Mars, hvis mange romaner om alle det højere selskabslivs galante eventyr også fandt vej til adskillige danske herregårdsbiblioteker, Paul Féval, Louis de Foudras, Xavier de Montepin, der var alle rædslers mester, og Melchior Frédéric Soulié. Alt koldblodigt fabriksarbejde, men så sensationelt, så spændende eller så socialt oppositionelt som vel muligt. To højdepunkter: Paul de Kock, som det dengang var ret upassende at læse,

Tidstypisk papbind med dekorationer på for- og bagside
i gult tryk på mørkeblå bund.

og Eugène de Sue var repræsenteret med henholdsvis 46 og 22 bøger. Om den engelske samling er der næsten intet at bemærke. Af grevinde Danners yndlingsforfatter Bulwer solgtes kun en fransk oversættelse af »The Caxtons«. En række af de danske oversættelser i lille oktav, som begyndte at udkomme i 1833, står på Jægerspris. Også den tyske samling vidner ikke blot ved sin størrelse, men også ved sit indhold om særlig læselyst, bl. a. af historiske romaner. Mænd som Georg Ludwig Hesekeiel, Heinrich Josef König, Theodor Mügge, der havde nordiske interesser, Luise Mühlbach og Ernst Adolf Willkomm var hæderlige og herhjemme hyppigt læste forfattere. Den dansk-norske samling er efter udtagelsen uden værdi og de sidste bogsider ligeledes. Åndsvidenskaberne i videre forstand og naturvidenskabene er der intet af. Bibliotekets begrænsning er tydelig nok: en kongelig smag, der har været særdeles jævn, og en borgerlig smag, der har hævet sig noget højere.

Hovedinteressen for nutiden knytter sig imidlertid ikke til dette flygtige indtryk, som ikke overrasker, men til henimod 30 bøger, som alle har dedikationer til grevinden. Nogle af dem – mange er næsten ens og lidet karakteristiske – skal her anføres i alfabetisk orden efter forfatteren.

J. C. A. BOCK.

Lægen Johan Christian August Bock (1813–1879) var allerede 1850 blevet professor, blev 1854 hofmedicus, 1862 rejselivlæge hos Frederik den Syvende og 1874 medbestyrer af stiftelsen på Jægerspris. I hans bog »Om Pigeborns Opdragelse i vor Tid med Hensyn til Helbred og Figur« (1852) står derfor:

»Deres Naade Fru Grevinde Danner med ærbødig Hengivenhed fra Forfatteren«.

L. S. BORRING.

Sproglæreren i fransk ved Landkadetakademiet og Metropolitanskolen, professor Lauritz Stephan Borring (1798–1884) i sin »Dictionnaire français danois« (1853):

»A son Altesse, Madame la Comtesse de Danner offert en hommage du plus profond respect«.

BEATUS DODT.

Forfatteren og på den tid toldassistent i Flensborg Beatus Dodt (1817–1901), hvis barndom var hengået i en fribolig på Fredensborg Slot og hvis forfatterskab derfor hovedsagelig havde Nordsjælland til baggrund og enkedronning Juliane Maries kreds til emne, i »Rideknægten« (1859):

»I dybeste Underdanighed med Høiagtelse og Tillid fra Forfatteren til Deres Naade, Fru Grevinde af Danner«.

S. HENRIK HELMS.

Usikkerhed med hensyn til korrekt titulatur fik forfatteren til i sin »Ordbog i det Danske og det Tydske Sprog« (Lpz. 1858) med kongekrone udenpå at skrive:

»Deres kongelige Naade Fru Lehnsgravinde von Danner i dyb Underdanighed og oprigtig Høiagtelse«.

H. P. HOLST.

Forfatteren Hans Peter Holst (1811–1893), som hele sit liv besad en kongetro konservatisme og bl. a. var de københavnske skydebrødres officielle hofdigter, er repræsenteret med 6 bøger.

I »Den lille Hornblæser« (2. udg. 1850):

»Til Deres Naade, Fru Baronesse Danner allerærbødigst fra Forfatteren«.

Dedikationen gentages i »Stemninger i Tiden. Digte« (1850), medens »Album til Erindring om Festen i Rosenborghave den 30te, 31te August og 1 September« (1850) og »Sicilianske Skizzer og Noveller« (1853) har den nye titel:

»Til Deres Naade, Fru Grevinde Danner underdanigst fra Forfatteren«, der gentages i »De to Cometer. Vaudeville« (1858) og i »Dansk Retskrivningsordbog« (1863).

ANDR. FR. HØST.

Stundom kunde en forlægger – i dette tilfælde universitetsboghandler Andreas Frederik Høst (1811–1897) – finde på at sende en af sine bøger i særlig fint bind. Her har Høst i »Johannes Ewalds Udvalgte Skrifter ved F. L. Liebenberg« (1855) skrevet:

»Til Deres høie Naade, Fru Grevinde Danner. Underdanigst Andr. Fr. Høst«.

og sat hendes kronede våben på bagsiden.

Det gentages, da han sender fru lensgrevinden H. C. Ørsted: »Aanden i Naturen« 1. 3. udg. (1836) i komponeret forlagsbind.

KITTENDORFF OG AAGAARD.

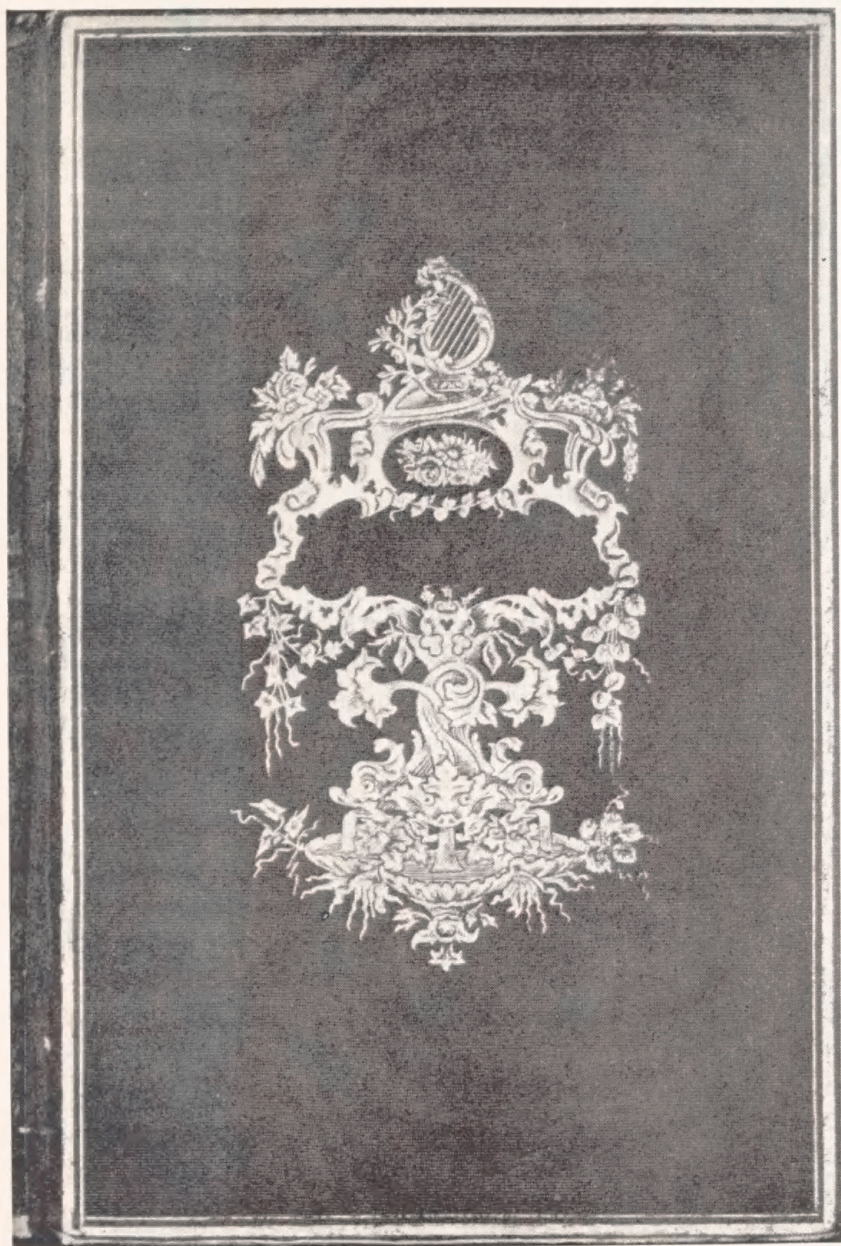
De to unge xylografer Axel Kittendorff (1821–1868) og Johan Peter Aagaard (1818–1879) havde i 1849 stiftet firmaet Kittendorff og Aagaard, hvorfra mange af datidens smukkeste illustrerede bøger kom til at udgå, deriblandt og som en af de første »Felttogene i 1848.49.50« (1852) af den kgl. skuespiller og frivillige adjutant i slaget ved Isted Wilhelm Holst, »illustreret, udgivet og forlagt af Kittendorff & Aagaard«. En bog, som endnu er eftersøgt og skattet gennem broderen, Adolph Kittendorffs illustrationer, skåret i træ af Henneberg. Et eksemplar på udsøgt papir og i et særligt komponeret bind blev da sendt

»Til hendes Naade, Fru Grevinde Danner allerunderdanigst fra Udgiverne Kittendorff og Aagaard«.

Det blev ikke ved denne ene bog. I 1853 begyndte Adam Fabricius: »Illustreret Danmarkshistorie for Folket« at udkomme i hefter med Lorenz Frølich's straks beundrede og siden med rette berømte illustrationer i første bind. Da det sidste, 66de hefte forelå i 1855, var der samtidig blevet trykt enkelte eksemplarer på usædvanligt svært papir. Et af dem blev i et rigt dekoreret bind tilstillet grevinden, men første bind synes desværre nu at være gået tabt. Man tør formode, at også kongen har fået et lignende eksemplar, men at dette er brændt 1884. Derimod er hans eksemplar af J. J. A. Worsaae: »Afbildninger fra Det Kongelige Museum for Nordiske Oldsager i København« (1854) – ligeledes en gave fra firmaet – stadig bevaret på Jægerspris. Worsaae stod sig som bekendt bedre med den arkæologisk interesserede konge end med grevinden.

THOMAS OVERSKOU.

Forfatteren og teaterhistorikeren Thomas Overskou (1798–1873) sørgede for, at både Frederik den Syvende og grevinde Danner hver fik sit eksemplar af »Den danske Skueplads« 1–5 (1854–1864). Der er det pudsige ved

H. P. Holst: Den lille Hornblæser 2. udg. (1850) med guldtrykt ornament på blåt moiré.

det eksemplar, som kongen fik og som nu findes i kongens håndbibliotek, at titlen på et af bindene er trykt omvendt, så bogen står på hovedet og må drejes for at læses, hvis den skal benyttes. Hvert af bindene på det eksemplar, som grevinden fik og naturligvis i et lige så fint udstyr, til tak for, at hun ofte med anbefalinger og penge havde støttet Overskou, er forsynet med en dedikation. I det første bind står (let varieret i de følgende bind):

»Til Hans Majestæt Kongens Gemalinde Hendes Naade Fru Grevinde Danner i dybeste Ærefrygt fra Forfatteren«.

I forvejen havde grevinden fået 6 binds udgaven af hans »Comedier« (1850–1853), altså også supplementsbindet, og fik endvidere »Lommebog for Yndere og Dyrkere af dramatisk Kunst og Literatur« (1856).

ADOLPH V. DER RECKE.

Antagelig efter opførelsen på Folketeatret af vaudevillen »Fyret ved Vesterhavet« (1861) har forfatteren Adolph v. der Recke (1820–1867) sendt den lille enakter med følgende vers:

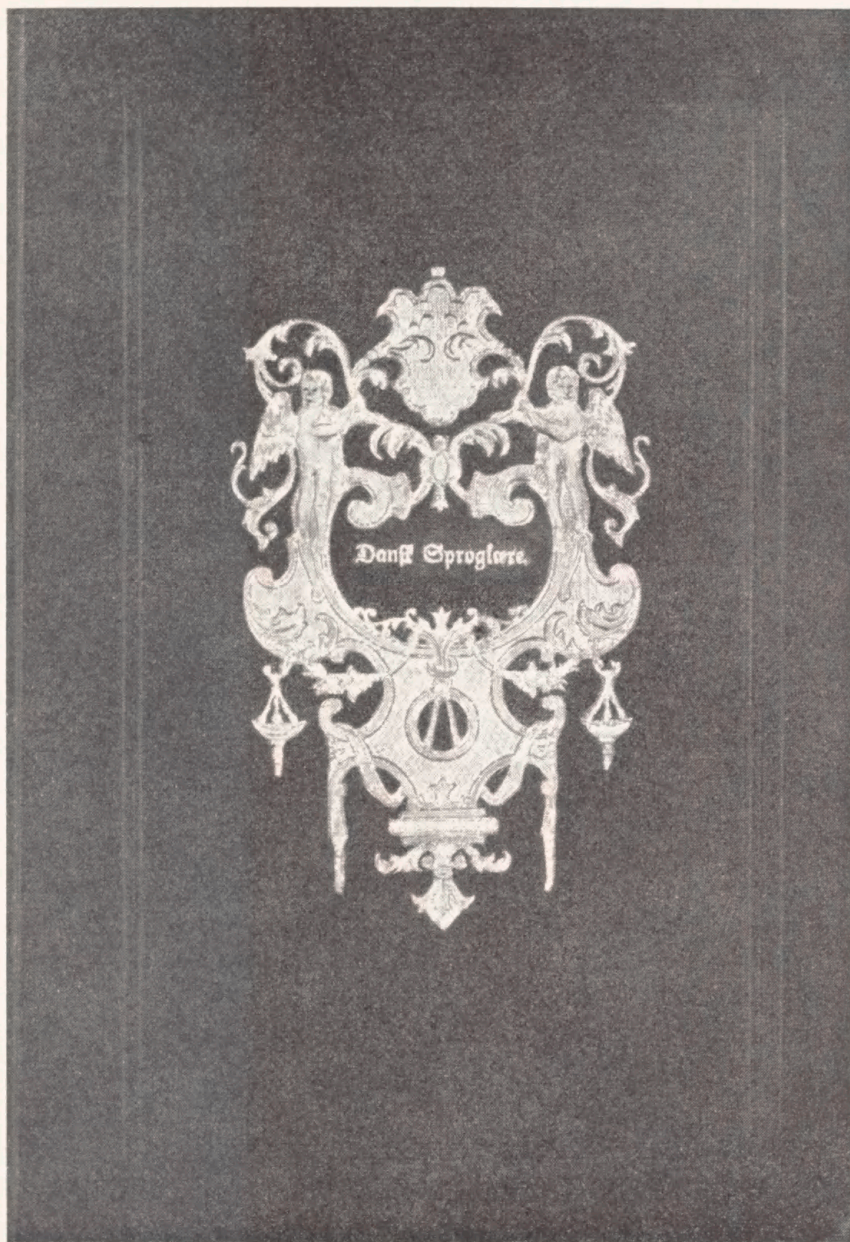
*Deres Naade, Lehnsgravinde Danner
De har mig dømt med Øine milde.
Gid ogsaa denne Vaudeville
Maae finde Naade og Behag
for Deres ædle, fine Smag.*

CLAUDIUS ROSENHOFF.

En særlig dedikation, som åbenbart var inspireret af grundloven af 1849 og tillagde grevinden en andel i den nye politiske frihed, skyldes forfatteren og journalisten Caspar Claudius Rosenhoff (1804–1869), som bl. a. fra 1835–1846 havde redigeret »Den Frisindede«, men efter det politiske systemskifte hovedsagelig fortsatte sin brogede skribentvirksomhed og nu sendte sin episke digtkrans »De Fattiges fattige Sanger« (1857) i elfenbensfarvet silkebind. Træsnittene hertil, der var tegnet af P. C. Klæstrup, blev udført hos grundlæggeren af den danske xylografi Andreas Flinch, som ønskede at være medunderskriver:

»Naadige Fru Grevinde!

Vor allernaadigste Konges ophøiede Gemalinde tillade vi os at sende dette vort lille Arbeide. Deres Naade er som folkebaaren frihedselskende

Athalia Schwartz: Dansk Sproglære med ornamentalt guldstempel på sort shirting.

og saaledes for Hans Majestæt, vor folkekjære Konge, en Støtte for vor unge Frihed. Derfor tillade vi os herved i dybeste Ærbødighed at tolke Dem vor Taknemlighed, forhaabende, at vort lille Arbeide hos Deres Naade vil møde en venlig Modtagelse. Deri søge vi vor bedste Løn. Kjøbenhavn i December 1856.

Allerærbødigst

Claudius Rosenhoff.   A. C. Flinch.

Da Carl Ploug i 1873 skrev en lille fortale til de »Udvalgte Digte«, som en datter af Claudius Rosenhoff udgav til minde om faderen, bevidnede han, at Rosenhoff »hengav sig strax med Liv og Sjæl til Frihedens Tjeneste og tjente den ærlig og oprigtig, men efter 12 Aars Kamp trak sig ud af Ilden netop før det store Omslag i vore politiske Forhold, da den Frihed blev os til Del, efter hvilken han saa inderlig havde længtes og over hvis Besiddelse han nu glædede sig fremfor Nogen«.

TH. RUMOHR.

Mellem dem, som i grevinde Danners senere år stod hende særlig nær, var herredsfoged i Haderslev fra 1853–1864 Vilhelm Theodor Rumohr (1807–1884), mere bekendt for offentligheden som forfatter under mærket P. P. (pro patria) til en række historiske romaner med emner fra det 17de og 18de århundrede. Han var en slags rådgiver for grevinden, ledsagede hende på hendes rejser, bl. a. til Palæstina (hans rejsedagbog i manuskript lå længe på Jægerspris og er nu i Rigsarkivet) og stod sammen med hendes hofdame, frøken Nathalie Lytzen, 6. marts 1874 ved grevindens dødsleje i Genova. Efter hendes død udsendte de sammen som privattryk: »Relation touchant la mort et l'inhumation de Louise Christine comtesse de Danner, veuve du roi Frédéric VII de Danmarc. Extrait de plusieurs journaux danois. Comme souvenir aux amis de la défunte. Chateau Jaegerspris, près Copenhagen. Danmarc. Avril 1874«. Et eksemplar af det lille mindeskrift findes naturligvis på slottet. Grevinde Danner skriver etsteds i sine »Optegnelser«: »Det franske Sprog er dog smukt, det morede mig ved Partiet i Aften at høre Kmhr. Sick [departementchef Julius Frederik Sick, broder til sprogmanden, overlærer i fransk Kristian Sick og farbroder til forfatter-

inden Ingeborg Maria Sick] og Frøken Dreier [selskabsdamen] tale sammen«. Sagtens med henblik på denne sproglige forkærlighed har Rumohr skrevet to af sine tre dedikationer på fransk. I »Elias Hagen. Historisk Roman« (1868):

»A Madame, Madame la Comtesse Louise de Danner, Veuve de S. M. le Roi défunt, notre bien-aimé Frédéric VII avec le plus grand respect et reconnaissance de l'auteur«.

I »Jacob Danneførd. Historisk Novelle fra det syttende Aarhundrede« 2. Opl. (1871):

»A Madame, Madame la Comtesse Louise de Danner. Bien vrai: à une personne, ornée de tant d'esprit, il ne faut offrir que des choses spirituelles; néanmoins, Madame la Comtesse, je viens Vous offrir cette petite oeuvre, qui n'est ni spirituelle, ni levante; mais elle est inspirée et issue de l'amour sacré de la patrie, ce qui doit excusé [sic] l'hardiesse de votre très humble et reconnaissant auteur«.

I »To historiske Fortællinger« (1873) står der derimod:

»Til Hendes Naade, Fru Lehns-grevinde af Danner, hos hvem Gjennemlæsningen af den første lille Fortælling [»I Slesvig« om en fest for 20 år siden] maaskee turde vække store og stolte Minder fra hün glimrende Periode i Danmarks Historie med Taknemlighed fra Forfatteren. I Juli 1873«.

C. E. SÖDLING.

En svensk musikhistoriker, leder af et historisk og geografisk nationalt institut samt »Natural-Historiska Sällskapet« i Buenos-Ayres, i »Tonologi. Naturtonernas uppkomst och betydelse« (Westerås 1859):

»Till D. N. Högvälborna Fru Lehns-Grevinnan Danner, Consort Royal, såsom ett ringa tacksamhets bevis för den 4de Juli 1862 ödmjukt«.

M. R. K. URSIN.

Martin Reinhard Krüger Ursin (1795–1855), fra 1843 stiftsprovst i Viborg Stift og forfatter til det grundige lokalhistoriske værk »Stiftsstadten Viborg« (1849) sender bogen

»Som en Erindring fra Viborg til hendes Naade Fru Grevinde Danner. Viborg d. 26. Juni 1852 underdanigst fra Forfatteren«.

KR. VILLEMÖES.

Kristen Villemoës, der var kgl. translator i engelsk og fhv. sysselmand på Island, har sendt »Øvelser i Engelsk« (1860) til

»Deres Højgrevelige Naade Fru Lænsgravinde af Danner underdanigst«.

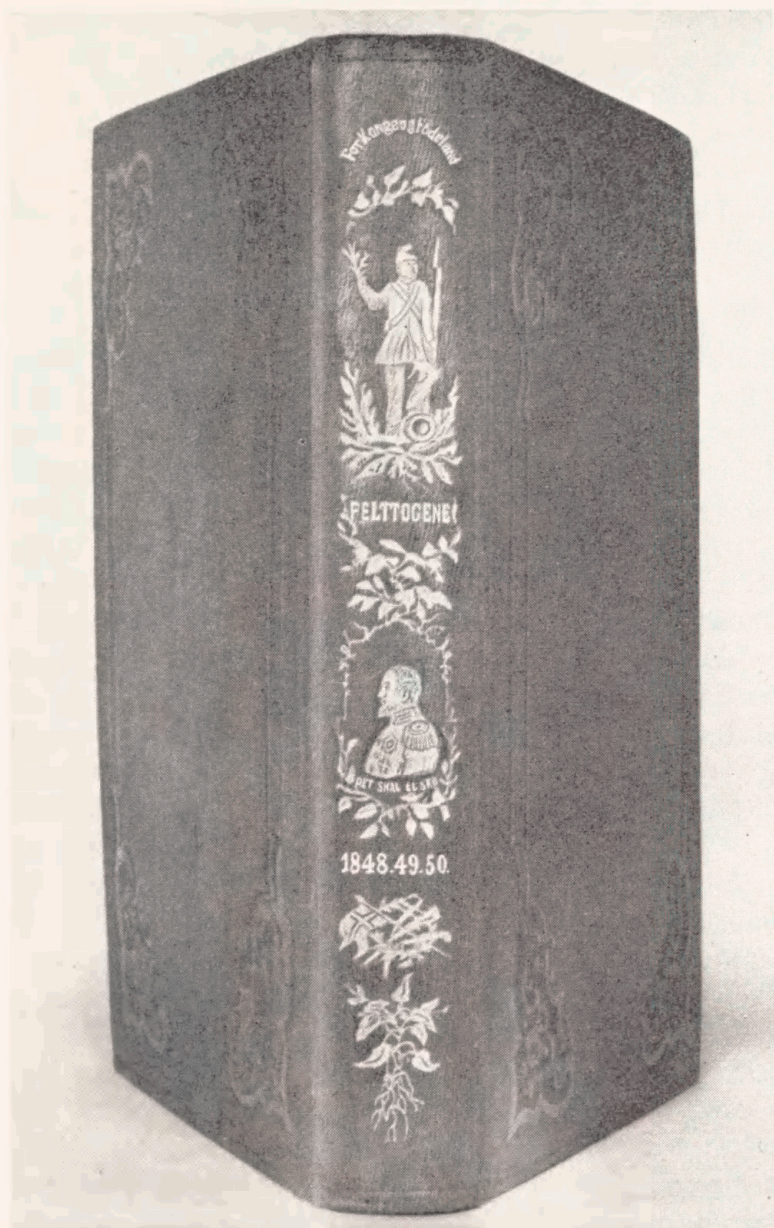
I bogen findes bl. a. 4 engelske oversættelser af Borrow, Longfellow, Walker og Latham af »Kong Christian« samt af præst ved det engelske gesandtskab R. S. Ellis en engelsk oversættelse af »Dengang jeg drog afsted«.

En halv snes dedikationer – deriblandt fra daværende assistent, siden slotsforvalter på Rosenborg Peter Brock, forfatteren Julius Christian Gerson i hans populære digtsamling »Tre Livsmomenter« (1864), oversætteren Adolph Hertz, skuespilleren Wilhelm Holst (i »Krigsbilleder 1851«) og historikeren, overlærer Johan Peter Frederik Königsfeldt – er korte, traditionelle og uden videre interesse. Mellem bøger med dedikation til kongen findes bl. a. Fr. Barfod: »Poetisk Læsebog« 2 bd., 3. udg. (1850) og J. M. Thiele: »Den danske Almues overtroiske Meninger« (1860), den sidste udtrykkelig tilegnet:

»Min allernaadigste Herre Hans Majestæt Kong Frederik den Syvende allerunderdanigst«.

Et lille skrift af W. Schäfer und Emil Jonas: »Historische Beweisführung, dass die Berlinge ein altadliches Geschlecht nordischer Abkunft sind« (1858) har også fundet sin plads på reolen mellem nogle bøger om Jægerspris slot og dets historie. Hermed er man inde på at overveje, om det ved lejlighed vilde være værd at foretage en vis systematisk gruppering af den som nævnt højst forskelligartede samling bøger. F. eks. 1) bøger vedrørende slottet og dets historie, 2) bøger om grevinde Danner (herunder også de romaner, der er skrevet om hendes bevægede liv), 3) bøger med dedikationer til hende (hvoraf de mest karakteristiske måske kunde fremlægges i en særlig montere i et af de for offentligheden tilgængelige værelser), 4) andre bøger, som har været i hendes eje, medens 5) bøger, som har tilhørt kongen, vel kunde afgives til håndbiblioteket på Christiansborg, og 6) bøger, som næppe hører til, gå tilbage til skolebiblioteket. Endelig vilde derefter et håndskrevet katalog i seddelform være naturligt.

Det er en selvfølge, at adskillige bind, navnlig om tynde bøger, var de til kongelige og adelige velyndere eller andre rangspersoner traditionelle høj-

I rødt læder med forsats af hvidt moiré og siderne med guldtrykt ramme og blomsterornamenter i hjørnerne.

røde papkartonager med lige eller slyngede guldlinier langs siderne og hvid moiréforsats. Andre var i sort shirting med datidens store ornamentale og ofte fint udførte guldstempler på forsiden. Dekorationerne var naturligvis varierede. Stundom var endog selve rigsvåbenet i guld anvendt, men rammeformen med ornamenterede hjørner synes at have været særlig yndet. Kun ganske enkelte bind er nærmere omtale værd. Det mest pompøse bind sad om Slange: »Christian IV's Historie« (1749) fol. i det af L. A. Winstrup 1837 tegnede empirebind, der indtil 1860 blev brugt som bogbinderlaugets mesterprøve og krævede anvendelsen af ialt 96 stempler (jfr. Carl P. Nielsen og R. Berg: Danmarks Bogbindere gennem 400 Aar (1926), s. 99-100). Et bind findes på Det kgl. Bibliotek, et andet på Universitetsbiblioteket, et tredje og fjerde – begge om et eksemplar af Slange – på kongens håndbibliotek og hos bogbinderlauget. Bogen er anført i auktionskataloget 1874 (nr. 210) og må da enten forinden være udtaget eller tilbagekøbt. Endvidere er der enkelte og usædvanlig godt bevarede forlagsbind, men kun en enkelt bog (foruden den ufuldstændige Fabricius), nemlig Wilhelm Holst's »Felttog«, er i et til grevinden særlig udført bind: øverst på ryggen trykt »For Konge og Fædreland«, derunder en landsoldat og kongens portræt, derunder igen hans berømte ord fra revyen på Lerbæk mark: »Det skal ej ske« og nederst Dannebrog i en våbengruppe. Det skønne eksemplar på det svære, snehvide papir og med alle tre snit lueforyldt er i højrødt papbind med store guldornamenter i hjørnerne af rammen. Ganske enkelte bøger bærer på for- eller bagsiden grevindens lille våben-exlibris med liljen, men uden valgsproget: *la fidélité est ma gloire*. I en ligegyldig bog fra 1853 sidder bagi en lille seddel med bogbinderens navn, W. J. Ursin, Squaldergade 230 (d.v.s. forlængelsen af Nikolaigade), men vejviseren for 1853 har mærkelig nok Aabenraa 230. Derimod har 1854-55 Hummergade 230 (idet huset er et hjørnehus med to numre) og 1856 Laxegade 200. Samtidig er manden blevet hofbogbinder.

Meget mere end det her bemærkede kan der i rent bogmæssig henseende næppe siges om denne rest af grevinde Danners bibliotek. Men selv i sin mangelfulde og tilfældige tilstand kan den også fra dette synspunkt kaste sine små strejflys henover den mærkelige kvindeskikkelse, som stadig – 82 år efter sin død – sysselsætter både personalhistorikere og romanforfattere.